

ABLONCZY BALÁZS

RETTEGETES ÉV

A párizsi békekonferencia és Magyarország, 1919-1920

Az első világháborút lezáró békeszerződés a mai napig nagyon erősen foglalkoztatja a magyar közvéleményt és a történészszakmát is. Ennek oka az, hogy 1990 előtt kevés szó eshetett erről a magyar nyilvánosságban – ebből a szempontból a nyolcvanas évek már jelentettek némi enyhülést. Ugyanakkor a határon túli magyarok helyzete révén a kérdés folyamatosan jelen van azóta is a közbeszédben. 2010 óta, amióta június 4. hivatalosan is a nemzeti összetartozás emléknapja lett, a Trianonra történő hivatkozások még gyakoribbak a magyar közéletben. Már elég sokat tudunk a békeszerződés körülményeiről, ám az még eléggé feltáratlan terület, hogy az ország darabokra szagztatása miként érintette a magyar társadalom mindennapjait. Mit szoltak a magyarok a hátszágbeli erőszak elszabadulásához a háború végén, a közellátás gigantikus mértékű problémáihoz, az idegen megszálláshoz, a menekültekhez? Hogyan tudtak együtt élni ezekkel a gondokkal, és az állam (a mindenkori) hogyan próbált meg ezeken segíteni? Összeállításunkban javarészt ezekkel a körülményekkel foglalkozunk, emellett kitérünk a Székely Hadosztály működésére, Mária román királyné párizsi látogatására, a Tanácsköztársaságról alkotott külföldi véleményekre és egynémely gyanús prókátor működésére is a békeszerződés körül.

Magyarország szereplése a békekonferencián állandó morfondírozások tárgya. Lehett volna másképp? Hol hibázott a magyar politikai elit? Ki a bűnös? Károlyi Mihály, Apponyi vagy Kun Béla? Ennek igyekeznünk utánajárni.

ELŐHANGOK, ELŐÉRTETEK

Ha az Osztrák–Magyar Monarchia és benne Magyarország felosztásának okait kutatjuk, nyilvánvalóan nem kerülhető meg a nemzetközi kontextus és az antantot alkotó nagyhatalmak geopolitikai érdeke. A kulcskérdés valamennyi nyugati nagyhatalom számára ez volt: a Habsburgok soknemzetiségű közép-európai birodalma meddig hasznos nekik, milyen mértékben tud és akar ellensúlyául szolgálni a kelet és dél felé törő német elképzeléseknek, amelyek a kontinentális egyensúly végzetes felborulásával fenyegettek?

Ha volt olyan hatalom a háború elején, amely a Monarchia érzékelhető mértékű megcsönkítésében gondolkodott, az a cári Oroszország volt: a szentpétervári tervek jelentős szlávok lakta területek elcsatolásával (akár az Északkeleti-Felvidék, más néven Kárpátalja megszerzésével) vagy önállósításával számoltak. Ez nem azt jelenti, hogy Párizsban, Londonban vagy később Washingtonban nem voltak olyanok – szlávbarát értelmiségiek, szabadkőművesek, egyes üzleti körök –, akik üdvözölték volna a Monarchia felbomlását, de ez távol állt attól, hogy az antantállamok hivatalos hadicéljának nevezhessük. Ha létezett is a háború elején valamiféle hivatalos állásfoglalás Közép-Európa háborús sorsáról, az derivátuma volt más, nagyobb, a szövetségeseket jobban érdeklő problémának: Németország visszaszorításának, Olaszország esetleges hadba lépésének vagy az Oszmán Birodalom sorsának.

A Monarchia felosztására irányuló törekvések 1917 elejétől-közepétől öltöttek egyre határozottabb formát, immár a béke-előkészítésen ügyködő külügyminisztériumokban, vezérkarokban. A két orosz forradalom, majd a breszt-litovszki béke a cári birodalom politikájának radikális újraorientálását,

illetve az európai német hegemonia egyre közelebbi lehetőségét jelentette, ugyanakkor a nyugati nagyhatalmakat felszabadította azon morális kötelmek alól, amelyeket az orosz szövetség rótt rájuk. A cári hatalomgyakorlást aligha lehetett demokratikusnak nevezni, de 1917 tavaszától, a korlátlan tenger-alattjáró-háború bevezetésétől még könnyebb volt a központi hatalmakat a felvilágosodás és a civilizáció ellenségének beállítani a propagandában – nem mintha ez korábban nagy intellektuális nehézséget okozott volna bárkinek Nyugat-Európában. Ráadásul az addig nagyon óvatosan kezelt kérdésben, Lengyelország visszaállításának ügyében is jóval egyértelműbb hangot üthettek meg az antant országai. Ha létezett közép-európai ügy, amely romantikus-humanitárius színezete, a számtalan lengyel felkelés és nagyszámú tekintélyes emigráns miatt ismert és népszerű volt Nyugat-Európában, az Lengyelország visszaállításának igénye volt.

A Monarchia megsemmisítésére irányuló törekvéseket segítette még Georges Clemenceau kormányra kerülése és IV. Károly különbéke-kísérletének látványos (osztrák–magyar ügytelenségből vagy a francia rosszakaratból

Apponyi és kísérete Párizsba indul,
1920. február 6.

fakadó) kudarca is. A bukaresti béke (1918. május) és a Monarchia mozgásterét nagyban szűkítő – haderejét német irányítás alá rendelő – spái egyezmény (szintén 1918 májusában) a rettegett kontinentális hegemonia rémképét idézte fel az antant döntéshozóiban. Ráadásul Woodrow Wilson amerikai elnöknek az utolsó háborús év elején közzétett 14 pontja megnyitotta az elvi utat a nemzetállamok kialakulása felé (még ha a gyakorlatit nem is). A többi antantszövetséges egyáltalán nem lelkesedett a népek önrendelkezési jogáért, és mire a békekonferencia megnyílt, hivatalos doktrínaként le is került a napirendről – bár Budapesten ezt kevesen tudták.

BIZOTTSÁGOSDI

Az 1919. január 18-án megnyílt párizsi békekonferencia szereplőinek túlnyomó többsége tisztában volt azzal, hogy új világrend alapjait rakja le, ezért művüket komolynak, tartósnak és hosszú távúnak szánták. Ennek – és a korszakellenességnek – megfelelően fordultak nagyszámú tudóshoz, egyetemi szakemberhez, hogy a századelő felfogása szerint „tudományos” és „igazságos” rende-

zést teremtsenek. Több száz fős szakembergárda segítette a felkészülést a békekötésre, illetve a békekonferencián való szereplést. Ennek ellenére ha végignézzük az antantországok békeelőkészületeit segítő francia Comité d'Études, az amerikai The Inquiry vagy a brit szakértők névsorát, azzal szembeállítva, hogy relatíve alacsony a Monarchiát és ezen belül Magyarországot első kézből ismerők aránya.

Az amerikaiaknál permanensen hiányzott egy magyarul tudó munkatárs, és az Inquiry elutasította, hogy megvegye Feleký Károly magyar–amerikai bibliográfusnak a térségre vonatkozó könyv- és dokumentumgyűjteményét – ahogy ezt a debreceni egyetem tanára, Glant Tibor korábban feltárta. A francia delegáció „magyarosa” Louis Eisenmann (1869–1937) volt, akinek az 1867-es kiegyezésről írott munkája ma is alapmű a francia szakirodalomban, s akinek ekkorra megszilárdult az az elképzelése, hogy a nemzetiségeknek önálló nemzetállamokat kell alkotniuk. Anyagai sokszor elég felületesek, viszont – egyéb adatforrás híján – a hivatalos osztrák és magyar statisztikai kiadványokból dolgozott. Aztán persze ha a statisztika nem simult az elképzeléseihez, könnyen közölte, hogy

ezek az adatok manipuláltak, és korrigálta őket – így lehetett az etnikai helyzettől igencsak elszakadt állításokat megfogalmazni.

Szakértői szerepet vívott ki magának a kollégái által is elfogultnak tartott, cseh származású Robert J. Kerner (1887–1956), illetve a francia békelegáció legfontosabb földrajzosa, Emmanuel de Martonne (1873–1955) is, aki ugyan elég jól ismerte Erdély problémáit, de személyes szimpátiái, esetleg egy korábbi affér – az orsovai határrendőrség kémgyanú miatt tartóztatva le 1906-ban – miatt intenzív románbarát magatartást tanúsított a konferencia folyamán és később is.

A szakértők valamikor 1915 és 1917 között határozták meg, hogy mit lehet elképzelni, azt viszont, hogy ebből a gyakorlatban mi valósul meg, a politikusok – és részben a diplomaták – valamivel később döntötték el. A brit és az amerikai földrajz-, néprajz-, történetkutatók hamar rájöttek, hogy Közép-Európa etnikai és felekezeti viszonyai

Az Ébredő Magyarok Egyesületének
Trianon-ellenes felvonulása

Gróf Apponyi Albert

nyugati szemmel nézve olyan bonyolultak, hogy a döntések nem születhetnek meg „igazságos” etnikai alapokon, legalább olyan fontosak a gazdasági, vízrajzi, közlekedési, stratégiai megfontolások – vagy a szimpla politikai szempontok. Ekkortól lett alapvető rendezőelv a stabilitás, az „élhető határok” elgondolása, illetve Németország és Oroszország elválasztása, a cordon sanitaire alkalmazása.

E tekintetben persze mérvadó, hogy mit gondolt a „négy nagy” és a döntésben kulcsszerepet játszó külügyminiszterek, de legalább ennyire fontosá vált a delegációk egyes tagjainak véleménye. Így azon fiatal diplomataké, akik „*heves ellenszenvvel nézték ezt a turáni fajt*” – Harold Nicolson brit diplomata kifejezésével –, esetleg csak meggyőződéses románbarátok voltak, mint például A. W. A. Leeper, az 1917-ben megjelent *The Justice of Rumania's Cause* szerzője. Ám akadtak olyan politikusok is, mint például Leo Amery vagy Lord Bryce, akik hangot adtak magyarszimpatiájuknak vagy legalábbis enyhébb békét akartak. Végül a határok meghúzásának megha-

tározó elve a stabilitás, a német–orosz szétválasztás/elszigetelés és az élhetőség (viabilité) lett, ami bizonyos pontokon egybeesni látszott a román, csehszlovák, jugoszláv követelésekkel, így a döntéshozatali, praktikus szinten ezek váltak rendezőelvé.

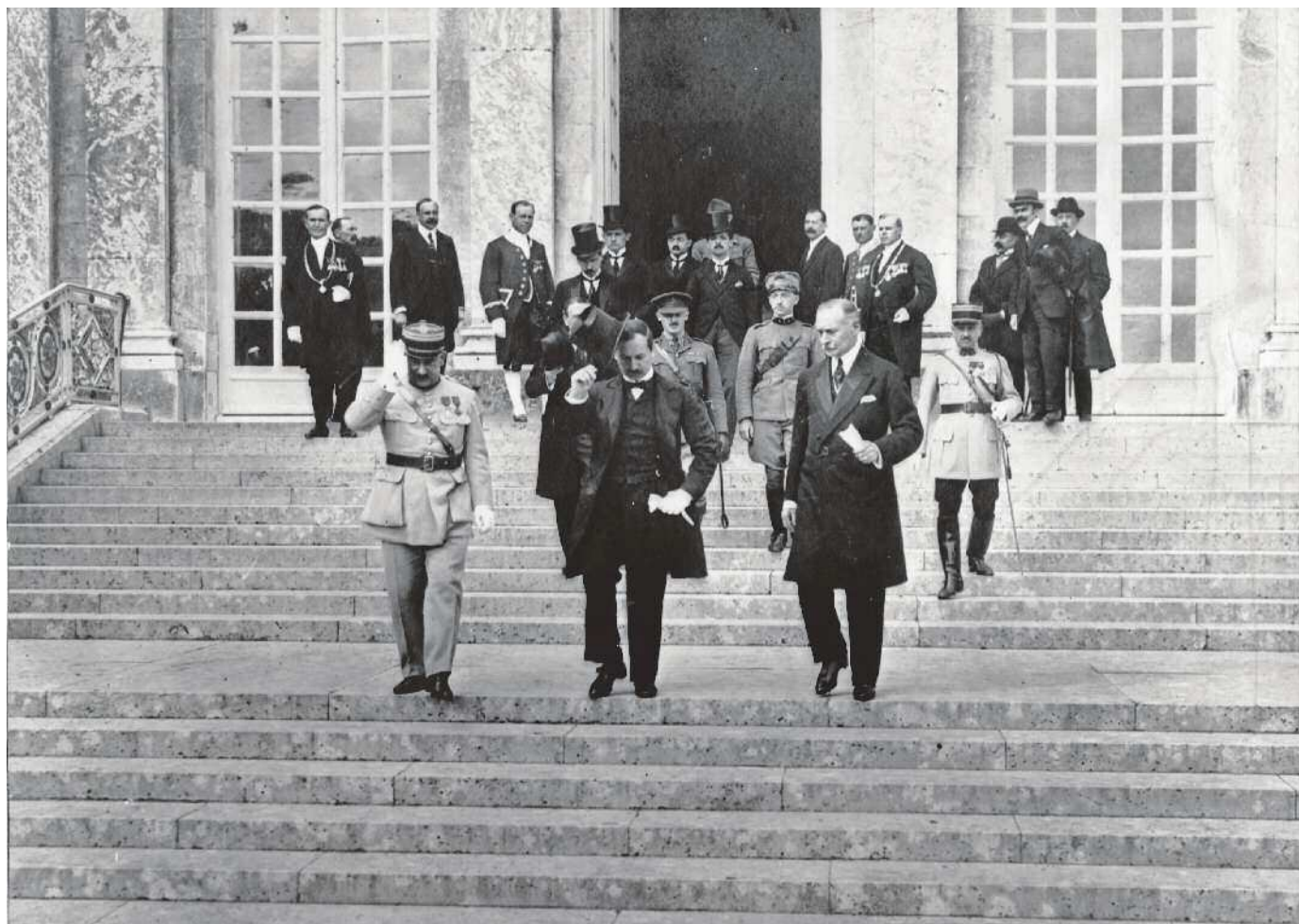
A BÉKEDELEGÁCIÓK TEVÉKENYSÉGÉRŐL

A békeszerződés párizsi kialakításában a katonák általában nem jutottak komoly szerephez. A politikusok eleve nem kedvelték a saját háborús nimbuszukat gondosan ápoló katonatiszteket, pedig igazából az utóbbiak voltak jelen különböző missziók, bizottságok tagjaiként a terepen – Közép-Európában – 1918–19-ben. Ők viszont könnyen kerülhettek a fogadó ország közvéleményének befolyása alá, mint Henri Berthelot tábornok Romániában vagy Vix ezredes és Bandholtz tábornok Budapesten. Foch marsall híres mondása – „*ez nem béke, ez húsz évre szóló fegyverszünet*” – is inkább ennek a csalódásnak a lenyomata, ami éppen

a keményebb német békeszerződés elmaradása feletti lamentálást jelent, nem pedig valamiféle enyhítést.

A békekonferencia területi albizottságaiban bizonyos egyensúlytalanság és kavarodás alakult ki: hivatalos háttér és adminisztratív tapasztalat nélküli amerikai földrajzosok álltak szemben elég rutinos francia és brit diplomatákkal, álláspontjukat összevissza változtató olaszokkal, akik már lerázták magukról a tudósok sokszor elég esetleges felügyeletét. Ezek a diplomaták gyakran álltak kapcsolatban olyan értelmiségiekkel – gondoljunk itt a brit Seton-Watsonra és körére vagy Ernest Denire és csehbarát értelmiségi társaságára –, akik militáns hangvételt ütöttek meg a Monarchiával kapcsolatban. Az is előfordult, hogy a diplomatákat és szakértőket képzettségüktől vagy érdeklődésüktől elég távol eső albizottságokba delegálták, mert a nagy létszá-

A trianoni békeszerződés aláírásának helyszínéről távozó delegációk

mű békedelegációk dacára egyszerűen nem jutott mindenhova szakértő.

A békedelegációk egyáltalán nem képviseltek egységes politikai irányvonalat. Lloyd George brit miniszterelnök például egy sor kérdésben szembekeült a Foreign Office diplomatáival, akik nem lelkesedtek a kormányfő mérsékelt hangütéséért. Wilson amerikai elnök nemcsak Lansing külügyminisztert tartotta rendszeresen a kispadon, de 1919 tavaszán legfontosabb tanácsadójával, House ezredessel – aki a nevével ellentétben nem katonatiszt, hanem egy sajátos világgéppel rendelkező texasi üzletember és politikus volt – is összekapott és hazaküldte őt.

A kisebb szövetségesek nagyjelenei – például a románok tiltakozása a békeszerződés kisebbségvédelmi rendelkezései miatt vagy az olaszok elég következtetlen vonalvezetése, amelyben egy állandó elem volt: az új délszláv állammal való folyamatos kibabrálás –, a számtalan, egzotikusnak látszó kis nép és követelés megjelenése

helyzeti előnyhöz juttatta az 1919 folyamán viszonylag stabil irányvonalat követő, egységes és ráadásul házigazdai szerepet, így a békekonferencia elnöki tisztét is betöltő Franciaországot. Georges Clemenceau miniszterelnök és a magyar kérésekkel szemben talán még nála is elutasítóbb külügyminisztere, Stephen Pichon viszonylag jól együttműködött, a francia békedelegáció és szakértői háttér többé-kevésbé egységes volt a Monarchia utódállamainak megítélésében 1919 folyamán. Ezt a harmóniát igen ritkán zavarták meg Magyarországnak méltányosabb békét kérő hangok.

EZALATT MAGYARORSZÁGON

A magyar békeszerződés alakulásában kulcsfontosságú az az egy év 1919. január és 1920. január között, amíg Magyarországnak semmiféle képviselése nem volt a békekonferencián. Nem a

Tüntetés a Nemzeti Múzeum előtt

saját hibájából. Az antant, illetve a békekonferencia egyetlen magyar kormányt sem ismert el legitimnek 1918. november és 1919. november között. Sem Károlyi Mihályét, sem a tanácsköztársaságét, sem a szegedi ellenkormányt, sem Friedrich István kabinetjét. És mivel nem ismerték el őket a népszuverenitás letéteményesének, meg sem hívták őket a békekonferenciára. Voltak ugyan elszórt kísérletek arra, hogy hivatalos-félhivatalos magyar kiküldöttek vegyék fel a kapcsolatot az antant képviselőivel semleges országokban (Svájcban, Hollandiában, Svédországban), de beutazási engedélyt senki nem kapott Franciaországba vagy Nagy-Britanniába.

Az angol és amerikai protestáns egyházak némelyike – elsősorban az unitáriusok – próbált ugyan lobbizni erdélyi hitsorsosaiért, és érveket sora-

A Három Nagy a békekonferencián:
Lloyd George angol,
Georges Clemenceau francia
miniszterelnök és Woodrow Wilson
amerikai elnök

koztattak fel a terület Magyarország tartása mellett. Akciójuk visszhangjára jellemző, hogy míg a román miniszterelnök meghallgatta őket, és orvoslást ígért mindenre, addig Lord Curzon külügyminiszter nem ért rá fogadni az Egyesült Államokban sok tekintélyes taggal bíró, de mégiscsak a kisebbek közé tartozó protestáns egyház képviselőit. Memorandumaik azonban eljutottak a brit politikai élet néhány szereplőjéhez, és főleg 1920-ban megszólalásra sarkallták őket. Ez azonban részleges, bizonyos értelemben elkésett és szűk területre koncentráló lobbikísérlet volt.

Bizonyos értelemben paradox, hogy a békecsinálók nagy részét elég mélyen átélte antikommunizmus fűtötte, mégis Kun Béla (illetve formálisan Garbai Sándor) kormánya állt a legközelebb ahhoz, hogy meghívják a békekonferenciára. 1919. május 1-jén ki is ment egy meghívó a bécsi francia an-

tantmisszióhoz azzal a kéréssel, hogy továbbítsák azt Budapestre. Henri Alizé bécsi francia főbiztos büszkén írta emlékirataiban (*Ma mission à Vienne*), hogy időhúzással és a meghívás visszatartásával sikerült megghiúsítania az átadást. Majd a magyar Vörös Hadsereg északi hadjárata rajzolta át az erőviszonyokat úgy, hogy a meghívás érvényét veszítette. Mindenesetre az a tény, hogy egy relatíve alacsony beosztású antanttisztviselő komolyabb következmények nélkül visszatartott egy

ilyen fontos iratot, arra utal, hogy a meghívás nem volt sem végiggondolt, sem komoly támogatást élvező lépés.

A korszak nyugati diplomáciai levelezésében egyébként rendszeresen felbukkant az a tézis, hogy a proletárdiktatúra voltaképp nem más, mint a magyarok egy újabb trükkje országuk és hegemon helyzetük megtartására. Valójában Kun Bélák tevékenységében is kár valamiféle ideológiai fordulatot keresni, itt a magyar nacionalisták mimikrijéről van szó. Ennek a tézisnek a leghangosabb szószólója – már Károlyi Mihály kormányzása alatt is – Pichon francia külügyminiszter volt.

Mind a magyar meghívás elmaradása, mind az ennek indoklására felhozott retorikai elemek elleplezik azt a tényt, hogy Magyarország sorsa már 1919 elején eldőlt. A békekonferencia szakértői albizottságaiban február–márciusban már készen állt a magyar határ terve. Ezen ugyan történtek később módosítások – talán éppen a tanácsköztársaság hatására –, például Burgenland Ausztriának ítéltése esetében, de Erdély, Felső-Magyarország és a Délvidék sorsa már megpecsételődött. Ráadásul ezek a területek ekkor már csaknem mind

Egy halász a zavarosban * HALMOS KÁROLY

A rendkívüli, kiélezett történelmi helyzetek, politikai szituációk szükségképpen dobznak a felszínre kétes egzisztenciákat vagy olyanokat, akik rövid ideig fontos szerepet látszanak betölteni, majd nyomtalanul tűnnek el. Az 1870-ben született Halmos Károly kassai ügyvéd, földbirtokos is ilyen volt.

Halmos Károly 1920 februárjában tűnt fel a magyar béke delegáció Neuillyben lévő szállásán egy fiatal magyar arisztokrata, Semsey Andor (1897–1977) társaságában. Utóbbi unokatestvére, Louis de Robien francia diplomata nemsokára Maurice Paléologue francia külügyi főtítkári személyi titkára lett. (Bár ezt a rokonságot a francia diplomata – emlékiratainak tanúsága szerint – nem tartotta valami sokra.) Halmosnak pedig – vélhetően édesanyja révén – Louis Loucheur újjáépítési miniszter volt távoli rokona.

Halmos nem ismeretlenként kopogtatott a magyar béke delegációnál: utalásokból úgy tűnik, hogy Teleki Pál gróffal már a tízes

években voltak közös üzleti ügyei. Halmos kassai gimnáziumi évek után a budapesti tudományegyetem jogi karára járt, majd Abaúj-Torna vármegye székhelyén kezdett ügyvédi praxisba, és indította meg üzleti vállalkozásait. Az 1905-ös országgyűlési választáson függetlenségi jelöltként az eperjesi kerületben ugyan elbukott, de a kassai városi politikai életnek tagja volt a század első évtizedében. Turbulens és gyakorta üzleti, politikai vitákkal, végrehajtásokkal, párbajokkal szegélyezett működése oda vezetett, hogy 1911-ben kilépett a helyi ügyvédi kamarából, és működésének súlypontja érezhetően a fővárosba helyeződött át.

Semsey és Halmos Kassán, illetve a felvidéki Semsén összeismerkedett Eugène Mittelhauser tábornokkal, a csehszlovákiai francia katonai misszió vezetőjével, aki biztatta őket, hogy utazzanak Párizsba, és próbáljanak változtatásokat elérni a magyar békeszerződésben, sőt a francia főtiszt útlevelét is szerzett számukra, melyvel szabad mozgást kaptak Párizsban, ami a gyakorlatilag internálásban lévő magyar delegációnak éppen kapóra jött. Halmos azt próbálta elhitetni a magyar delegáltakkal, hogy a „*Felvidék egy*

utódállami katonai megszállás alatt álltak. Elnézve például a csehszlovák hadsereg gyors előretörését 1918 decembere és 1919 januárja között, nehéz megszabadulni a gondolattól, hogy a prágai kormány célja a fait accompli kieroszakolása volt a békekonferencia megnyitásának pillanatára. A Román Királyság képviselői pedig – bár csapataik csak 1919 áprilisában érték el a Tiszát – folyamatosan nyomást gyakorolhattak Párizsra, hogy csak úgy nyújthassanak segítséget a francia erők dél-oroszországi akciójához és a bolsevik csapatok feltartóztatásához, ha a nagyhatalmak nem nagyon piszkálják Románia 1918-as, háborúból történt kiválásának jogi következményeit és egyúttal respektálják a bukaresti ígényeket.

A magyar béke ügye a békekonferencián jó esetben is ötöd-hatodrangú kérdésnek számított Németország egész kérdéskomplexuma (jóvátétel, gyarmatok, leszerelés), a Nemzetek Szövetségének létrehozása, az Oroszországhoz való viszonyulás, az Oszmán Birodalom sorsa (ezen belül is például a mandátumok kérdése) és az olasz követelések mögött. Bizonyos értelemben még a Monarchia által hagyott problémahalmazban is nagyobb fontossággal bírt Ausztria sorsa vagy akár Szilézia hovatartozásának és az ottani széntermelésnek az ügye, mint a magyar határok kérdése.

Így amikor a kivérzett, törődött ország békedelegációja 1920. január elején Párizsba indult, már túl sok minden elvégeztetett: aláírták a mintául szolgáló német (1919. június 28.), majd az osztrák (1919. szeptember 10.) és a bolgár (1919. november 27.) békeszerződést. Az Egyesült Államok kivonult a békekonferenciáról, azaz a Magyarország számára valamiképpen méltányosabb határokat megfogalmazó tábor tovább gyengült. 1920. január 16-án pedig megtartotta első, párizsi ülését a Nemzetek Szövetségének Tanácsa. Túl sok minden eldőlt és – a győztesek szemszögéből – a magyar kérések teljesítése túl sok ponton forgatta volna fel a nagy nehezen tető alá hozott status quót.

A szándékoltan kései meghívás, a bolsevizmus renoméja, a kész tények politikája azonban nem szabad, hogy elfedtesse a tény: Magyarország sorsa ebben a háborúban szorosan a Monarchia sorsához volt kötve. Abban a pillanatban, amint – egyébként relatíve későn – az antant elkötelezte magát a Monarchia felosztása és egy új hatalmi konstelláció támogatása – azaz többé-kevésbé homogén kis- és középállamok létrehozása, majd szövetségi rendszerbe, esetleg gazdasági egységbe fogása – mellett, nagyon kevés remény maradt arra, hogy a Magyar Királyság változatlanul megőrizhető legyen.

Az új közép-európai államok létrehozásának gondolata nem volt új Nyu-

gat-Európában, de a diplomáciai szintű támogatás hiányzott mögüle. Az 1918 közepén megszilárdult döntés azt vetítette előre, hogy a Monarchia nagy területeiből stafírozzák ki ezeket az új államokat, és teszik őket képessé az önálló állami létre, a nekik szánt stratégiai szerep eljátszására. A Monarchia elviselhetett volna kisebb mértékű területvesztést a határvidékeken, Bukovinában vagy Galíciában, akár a független Lengyelország visszaállításának sem lett volna akadálya. De a Monarchia federalizálásának uralkodói bejelentése, majd Csehszlovákia kiáltása és bizonyos értelemben Magyarországnak mint magterületnek a kiszakadása, illetve a federalizálás elutasítása halálos csapást mért a sok százados Habsburg-projektre.

A külső okok mellett tehát voltak belső okai is az összeomlásnak. A nagy, határ menti magyar etnikai tömbök elcsatolását olyan helyi határmegvonási döntések alapozták meg, melyeket alapvetően gazdasági és közlekedési indokok/ürügyek mentén hoztak meg: egy-egy vasútvonal, város gazdasági hátszaga szerepelt érvként, és ezekben az ügyekben a békekonferencia jobbra Magyarország ellen döntött. ♦

A szerző az MTA-Lendület
Trianon 100 Kutatócsoportjának
vezetője (PhD habil.)

része megmenthető”, és kapcsolatot tud találni a francia politika irányítóihoz.

Egy idő után valóban eljutottak Paléologue főtítkárhoz, és magyar kormányzati instrukciók alapján körvonalazódott egy lehetséges üzlet: a Magyar Államvasutak és a Magyar Általános Hitelbank átengedéseért, illetve a majdani csepeli szabaddikötő megépítéséért cserébe Franciaország jelentős területi engedményeket adott volna Magyarországnak a határ menti területeken és a népszavazás lehetőségét egyes elcsatolásra szánt területeken (Észak-keleti-Felvidék, Bánság).

Ennek a titkos magyar-francia tárgyalássorozatnak tengernyi irodalma van, a történészeket hosszú időn keresztül megosztotta a tárgyalások valódi célja. Jóllehet a magyar és a francia fél aláírt egy opciós szerződést a tervezett felvásárlásokra, erős a gyanú – és ezt némely francia diplomáciai irat odavetett megjegyzése is igazolja –, hogy a tárgyalásoknak talán csak kezdetben lehetett célja a területi rendezés, utána inkább már francia gazdasági térfoglalásról volt szó.

Bizonyos értelemben a békeszerződés szövegéhez csatolt, Millerand-féle kísérőlevél (amely homályosan célozgatott a helyszíni határkijelölés során lehetséges módosításokra) is részét képezte ennek a kezdeményezésnek, jóllehet a levélnek volt olyan funkciója is, hogy megkönnyítse a magyar félnek a békeszerződés aláírását. Közvetítőként Halmos valószínűleg nem járt volna rosszul.

A kudarc azonban nem szegte kedvét Halmosnak, a húszas években rendszeresen felbukkant a lapokban, hol üzlettársaival, apóstársával való összeveszés, hol sajtóper, hol egyszerű becsületstérségek okán. Ha a magyar-francia kapcsolatokban történt valami a két háború között, az agilis ügyvéd tüstént felbukkant, s hol százezer munkást akart toborozni franciaországi munkára, hol egy algériai földhitelbankot igyekezett meggyőzni magyarországi tőkekihelyezésről, vagy csak „fontos információkat” ígért átadni a frankhamisítás ügyében.

Bár láthatóan sem a francia, sem a magyar fél nem szerette – a diplomaták fintorogtak, ha megjelent, antiszemita megjegyzéseket tettek rá, és időről időre megpróbálták ellehetetleníteni vagy kompromittálni (ami nem volt nehéz) –, mindig talpra állt és nélkülözhetetlenné tudta magát tenni. A harmincas évek első felében Párizsba költözött és fiával céget alapított. Innen nehezebb követni a sorsát: a párizsi magyar katonai attasé még találkozókat szervezett neki, egy francia külügyi irat szerint egy időben maga is francia ügynökként ténykedett, majd 1941-ben vichyi lakosként temette el György fiát. Egy elég pontatlan emlékezés szerint 1945-ben hunyt el, de a kommunista állambiztonság még ezt követően is élőként tartotta nyilván, az abaújkéri emlékezet szerint pedig Abaújszántón élte le utolsó éveit. De hogy így van-e, vagy esetleg hasonló nevű fiával keverik, azt nehéz megmondani.